

CESTOU PŘÍBĚHU

PhDr. Vratislav Strnad 6. 9. 1955 – 1. 3. 2020

Jan Hesoun

Vráta. Všichni, kdo ho znali, mu říkali takhle. Studenti, kolegové, kamarádi. Často se ty skupiny překrývaly a přelévaly mezi sebou. Cítit s Vráťou blízkost bylo snadné. Tato blízkost a opravdovost si někdy vybírala ve vztazích i svoji daň. Vztahy míval vyostřené, nelhostejné, opravdové. V lásce i boji. Kdo se s ním potkal, byl bezpochyby ovlivněn, zasažen.

Odkaz, který zanechal československé psychoterapii se dá jen obtížně postihnout. Vychoval totiž generaci psychoterapeutů a nástupců, kteří se hlásí k jeho odkazu ne-

bo se vůči němu staví kriticky a tím ho znovu definují a potvrzují. Patřil k velkým postavám místní scény, byl v pravém smyslu slova Otcem zakladatelem. Byl prvním vedoucím Institutu pro systemickou zkušenost (po vzoru hamburského Institutu pro systemická studia, který řídil spřízněný Kurt Ludewig), ve kterém se sešly osobnosti, které již v té době nebo později měly vlastní úspěšné výcvikové a psychoterapeutické instituty (Gaudia Olgy Kunertové, G-I system Ivana Úlehly a Zdeňka Macka, Hermés group Františka Matušky a ISZ-Management centrum Vráti Strnada). Byl tím, kdo od devadesátých let držel kontakt s evropskými a světovými jmény. Řada významných světových psychoterapeutů ho počítala mezi své přátele či přímo duchovní bratry (Jim Wilson, Jill Freedman, Kurt Ludewig, Ferdinand Wolf, Peter Sundman, Imelda McCarthy a další. Steve de Shazer a Insoo Kim Berg byli v mezinárodní odborné radě ISZ...). Téměř každý rok zval někoho ze světa na workshop, přednášku či konferenci. Díky své velkorysosti dával příležitost zdejšími kolegům a studentům, aby byli v kontaktu se světovou psychoterapeutickou špičkou. Jakkoli oficiálním pořadatelem byl ISZ (nebo později ISZ-MC), téměř výhradně šlo o Vráťovy osobní kontakty a nasazení.

Ke světu měl i ne-profesionální vztah projevující se čilým cestováním (přál si být poddaným thajského krále, např., většina jeho žen byla ze Slovenska, atd.). Špatně

nesl, když v posledních letech cestovat nemohl. Jeho nevydaná beletristická knížka je přehlídkou cest po zemích a láskách, tak jak to prožíval i ve skutečnosti, nejen na papíře. Z každé cesty měl nějaké legendární historky ať už povahy romantické nebo komické (např. střety jeho náruživého kuřáctví s čím dál většími omezeními této neřesti na letištích, při ubytování, atd.). Jakkoli byl osobně pohodlný a nepraktický, obtíže spojené s cestováním mu nebyly zásadně na překážku. A to byl od mládí i diabetik odkázaný na injekce insulínu. Ostatně s otevřeností sobě vlastní nedělal většinou ani s tím žádné cavyky a občas společnost u stolu lehce nadskočila, když si „aplikoval“ před večerí uprostřed nějakého vyprávění.

Jeho překlad a interpretace Ludewigovy knížky „Systemická terapie: Základy klinické teorie a praxe“ se stala základním kamenem vzdělávání nejméně tří výcvikových institutů v Čechách a na Slovensku. Zároveň založila něco, čemu by šlo bez nadsázky říkat „pražská škola systemické terapie“ a Kurt Ludewig při pozdějších návštěvách Prahy s údivem zjišťoval, že vlastně napsal knížku o něčem, co se správně jmenuje „zakázkový přístup“ (a kterého je on zakladatelem a Vráťa prorokem). Také (tedy nejen) díky Vráťovi došlo k popularizaci toho, čemu se tu říká familiárně „systemika“ a co – v návaznosti na Vráťův otevřený postoj – v sobě obsahuje ve světě často i protichůdně vnímané tradice (například de Shazerův přístup orientovaný na řešení a Whiteův narativní přístup). Originalita, bystrá mysl, nekonformnost, pracovitost a láska k učení; to dělalo z Vráti nezapomenutelného učitele. A pojem „systemika“ je pro mnoho lidí z odborných kruhů spojen právě s jeho jménem.

Kromě toho, že byl u nás průkopníkem „systemiky“, byl Vráťa i zapáleným psychoanalytikem. O Václavu Mikotovi, u kterého byl v analýze, mluvil jako o svém duchovním otci. Aktivně se účastnil supervizních setkání psychoanalytického kroužku a se svým dlouholetým kamarádem a kolegou psychoanalytikem Slavojem Titlem vedl (kromě jiného) u kulečníku debaty o psychoterapii a styčných plochách narativního přístupu a psychoanalýzy. Narativní přístup, kterému se v posledních letech přednostně věnoval, byl pro Vráťu ideální syntézou pragmatičnosti krátkých terapií a cesty do minulosti ke zdrojům problému v intencích psychoanalýzy. Říkával, že Freud byl prvním systemikem s jeho důrazem na jazyk, vyprávění, naslouchání. Přistupoval ke zdrojům originálně a skládal si z nich svoji osobitou verzi. To mu umožnilo, aby ve výcvicích i ve své knížce psané s kolegyní Alžbětou Nejedlou („Základy narativní terapie a narativního koučinku“ vydané u Portálu) rozvíjel svoji „nauku o předpokladech“, jak tomu hrdě říkal. Předsudky, předpojatosti, předpoklady byly jeho velkým tématem. Sám se potýkal se svými předsudky (vůči Rusům, když vtrhli na Krym, sděloval si svoje dojmy s Ukrajinci ve večerkách; když podnikl svou spanilou jízdu do Německa, ze které nakonec bylo třicetileté přátelství a spolupráce s Kurtem Ludewigem, přistihl se při pocitu, že je v „zemi nepřítel“, apod.). Jako spousta inteligentních lidí neměl velké pochopení pro lidskou hloupost. Pro odsudek či ironii nešel daleko, ať už se týkalo osob nebo idejí. Vždycky byl ale důsledný ve své otevřenosti, nebál se projevit, jít i do konfliktu, nebyl pokrytec. A zároveň byl ochoten a schopen bleskově rychle změnit svůj postoj,

když dostal pádný argument nebo ho něco zaujalo emocionálně.

Sám jsem strávil s Vráťou v ISZ a dceřiném ISZ-MC dohromady zhruba pětadvacet let. Nejprve jako student jeho výběrovky na FFUK, později ve výcviku a nakonec jako kolega lektor. Myslím, že náš společný příběh je dobrou ilustrací Vráťova působení na téhle planetě. Včetně dynamiky „love and hate“, obdivu a nepochopení, respektu a konfliktů, citlivých rozprav, srandy, intelektuálních debat i plácání, cílevědomé

práce, blízkosti i odcizení. A vím, že v tom nejsem sám. Na pohřbu jsem si uvědomil, že měl v životě řadu „speciálních vztahů“. Není to inflace výjimečnosti? Ne, není. To, jak dokázal lidi zasáhnout, jak se jich dotknout, z něj dělalo vpravdě výjimečného terapeuta, odborníka, učitele a člověka. Ne jednou jsem slyšel lidi v souvislosti s Vráťou používat pojem „geniální“. Možná to není důležité. Ale možná, že ten „géníus“, totiž „duch“, má schopnost být. Být tady. S námi. Snad dokážeme být i my s ním.